

Довмантович Наталія Георгіївна
здобувач кафедри теорії та історії педагогіки
Київський Університет імені Бориса Грінченка
м.Київ, Україна

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглянуто основи проектної діяльності та засоби її формування у студентів медичних училищ, здійснено аналіз особливостей формування самоосвітньої компетентності завдяки проектній діяльності, описано механізм реалізації проектної технології, виокремлено основні етапи створення та реалізації проекту. Розкрито суть, типологію, вимоги до проектів та особливості організації проектної діяльності в процесі опанування природничо-наукових дисциплін, визначено доцільність використання у навчально-виховному процесі методу проектів як способу досягнення дидактичної мети.

Ключові слова: проект, проектна діяльність, самоосвітня компетентність, студент, медичне училище.

Вступ. Сучасне суспільство вимагає, аби творча особистість, на відміну від людини-виконавця, могла самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, сміливо, нестандартно думати. Сьогодні педагогічні колективи вищих навчальних закладів своїм основним завданням вважають забезпечення фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку студентів з домінантою індивідуальних і творчих можливостей кожного студента для формування творчої цілеспрямованості особистості, здатної до саморегуляції, передбачення, конструювання власної життєвої стратегії.

Нові цінності й орієнтири освіти і, навіть, сучасні досягнення науки та техніки багато у чому визначають вибір методів навчання, у якому педагоги віддають перевагу активним та інтерактивним педагогічним технологіям. Яскравим прикладом може бути метод проектів [1, с.5-10].

Проектна діяльність – одна з найпрекрасніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації студентів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в ХХІ столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Він виник на початку ХХ століття у США. Спочатку його називали „методом проблем” і розвивався він у межах гуманістичного напрямку у філософії та освіті, в педагогічних поглядах та експериментальній роботі Дж.Дьюї [2, с.48]. Цей американський філософ і педагог вважав, що дитинство – повноцінний період людського буття. Тому освіта повинна давати не лише знання, які знадобляться в майбутньому дорослому житті, але й знання, вміння і навички, здатні вже сьогодні допомогти дитині у вирішенні її нагальних життєвих проблем. Щоб досягнути цього, навчання повинно орієнтуватися на інтереси та потреби дітей та ґрунтуватися на їхньому життєвому досвіді. Основним завданням освіти є актуальне дослідження оточуючого життя. І вчитель разом з учнями йдуть цим шляхом разом, від проекту до проекту. Послідовник Дж.Дьюї, американський учитель В.Х.Кілпатрик, практично втілює ідеї проектування свого попередника і назвав спосіб організації роботи з учнями методом проектів [3, с.55-59]. В основі проектування лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Кілпатриком була запропонована така класифікація проектів: – *продуктивний* (створюючий) проект, пов'язаний з трудовою діяльністю (конструкторською, створенням макета, доглядом за рослинами і тваринами); – *споживчий* проект (підготовка екскурсій, надання

© Довмантович Н.Г.

послуг, організація дозвілля); – *дослідницький* проект (біологічний, фізіологічний, технічний, розв'язання історичних чи літературних проблем); – *навчальний* проект (проект-вправа) для оволодіння певними навичками.

У той самий час ідея проектного навчання захопила російського педагога С.Т.Шацького, який очолював групу співробітників для розроблення проектів для практики викладання. Розділяючи думку І.Дичківської, слід зазначити, що педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного процесу, об'єднує в собі зміст, форми і засоби навчання та виховання [4, с.68].

Активні методи навчання, методи шукань, дослідні методи – так характеризував видатний український педагог Г.Вашченко групу методів, які сприяють посиленню активності учня в процесі навчання [5, с.113-115]. Адже саме в умовах активного пошуку та дослідження на перший план виступає випереджуючий розвиток самої людини, формування творчої особистості, яка проектує й організовує власне життя і доцільно перетворює навколишній світ. Як зазначив О. Коберник: «проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого об'єкту стану [6, с.30-36].

Аналіз педагогічної практики і теоретичних досліджень дозволив нам визначити проектну діяльність як засіб формування педагогічної компетентності, в ході опанування якої відбувається становлення професійно важливих якостей фахівця, формування його ключових компетенцій. Однак варто зауважити, що питання формування педагогічної компетентності студентів медичних училищ не знайшло відповідного теоретичного обґрунтування.

Мета статті: проаналізувати особливості формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ завдяки проектній діяльності. Для досягнення мети було сформульовано наступні **задачі дослідження:** описати механізм реалізації проектної технології, виокремити основні етапи створення та реалізації проекту, визначити структуру методу під час використання його студентами медичних училищ в процесі їх природничо-наукової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбуватися саме через метод проекту.

Проект – сукупність певних дій, документів для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду теоретичного продукту [7, с.79-85].

Основне завдання цієї технології полягає у створенні умов для активної спільної учбової діяльності студентів у різних навчальних ситуаціях, в яких кожен відповідає не лише за результат своєї роботи, але і за

результат роботи всієї групи. Метод проектів дозволяє перетворити заняття в дискусійний, дослідницький клуб, в якому вирішуються цікаві, практично значимі проблеми. Його можна застосувати як на заняттях, так і в позааудиторний час. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, вмотивованого проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нового, а також опанування новими лексичними одиницями, дозволяючи зробити навчання посилюючим для всіх студентів завдяки їх участі в різноманітних проектах. Результати виконаних проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Механізм реалізації проектної технології складається з наступних основних компонентів:

1) Організація стимулюючого енерго-інформаційного простору (предметного, соціокультурного, освітнього) дня розвитку потенціальних можливостей студента, його внутрішнього світу;

2) Організація різноманітних видів діяльності як умова самореалізації кожного студента: соціально-культурної, суспільно-корисного, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, науково-технічної, еколого-натуралістичної;

3) Організація продуктивного спілкування як умови соціального розвитку студентів, формування позитивної, «Я – концентрації».

Навчати студентів спілкуватися, культурі діалогу – трудомістка діяльність, успіху якої сприяють перш за все інтерактивні форми роботи:

1. Психолого-педагогічна підтримка вирішення студентами своїх проблем, допомога їм у самопізнанні, самооцінці, само визначенні та самоактуалізації. Ця складова потребує системного підходу.

2. Підвищення професійної майстерності, проективної культури педагогічних кадрів. Основою рушійною силою в реалізаціях кожного проекту є викладач, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно турбується за своє особистісне та професійне зростання. З метою досягнення позитивних результатів з втілення методу проектів кожному викладачу та колективу необхідно пройти багаторівневу систему під-

готовки: – інформаційно-теоретичну; – інформаційно-практичну із закріпленням та апробацією теоретичних знань на практиці; – рефлексивну із самостійною роботою викладачів з переосмислення та творчого аналізу своєї діяльності; – корекційну, спрямовану на подолання наявних труднощів; – методологічну, яка перебуває створення майстер – класів.

Робота над проектом відбувається поетапно. Однак не можна розглядати проектну діяльність як чіткий алгоритм, оскільки це процес творчого мислення й прийняття рішень [8, с.241-251]. Можливо виділити *основні етапи проекту*:

1. *Обґрунтування проекту.* Формулювання мети й завдання проекту, обґрунтування його соціальної значущості, визначення теми проекту; організація робочих груп, розподіл завдань між учасниками проекту. Студенти обговорюють предмет разом з науковим керівником.

2. *Пошуковий етап.* Дослідження проблеми й збір інформації (визначення кола джерел та пошук необхідних відомостей; аналіз можливих варіантів вирішення проблеми); вибір оптимального варіанта виконання проектного завдання (генерування ідеї); розроблення плану роботи над проектним завданням; добір матеріалів та інструментів; вибір форми презентації результатів проекту. Студенти розробляють план дій, науковий керівник коректує, пропонує ідеї, допомагає спрогнозувати результат.

3. *Технологічний етап.* Здійснення діяльності кожного учасника проекту згідно з планом роботи над проектним завданням (реалізація проекту); підготовка презентації результатів проекту. Студенти виконують дослідження, вирішуючи проміжні навчальні завдання. Науковий керівник опосередковано спостерігає, допомагає (якщо є потреба), консультує.

4. *Заключний етап.* Узагальнення результатів дослідження. Проведення презентації (захист проекту); оцінка результатів виконання проекту, колективних і особистих досягнень учасників проекту. Студенти звітують, доповідають, науковий керівник разом з експертами слухає, ставить питання та проводить оцінку дослідження.

Проектна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення (рис.1.).

Рис.1. Структура методу проекту

Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість. [9,

с.79-85]. Головною складовою методу є самостійність студента. Дуже важливою також є структуризація змі-

товної частини проекту із зазначенням поетапних результатів.

Вимоги до організації проекту: 1. Наявність значущої в дослідницькому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку. 2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів. 3. Самостійна діяльність студентів. Вона може бути груповою, парною чи індивідуальною. 4. Визначення кінцевих цілей спільних чи індивідуальних проектів. 5. Визначення базових знань із різних галузей, необхідних для роботи над проектом. 6. Структурування змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів. 7. Використання дослідницьких методів. 8. Результати виконаних проектів повинні бути матеріальними, тобто оформленими у визначений спосіб (презентація та ін.).

Проекти класифікують за певними критеріями: – за тривалістю роботи над проблемою (від одного заняття до півріччя); – за формами організації (індивідуальна або групова робота); – за формами представлення результатів роботи (письмовий або усний звіт, презентація, захист); – за кількістю охоплених предметів (одно предметні або між предметні). *Варто охарактеризувати загальні ознаки проектної діяльності:*

1) Спрямованість на досягнення конкретних цілей. Адже цілі є рушійною силою проекту. Той факт, що проекти орієнтовані на досягнення мети, має величезний внутрішній зміст для управління ними. Важливою рисою управління проектами є точне визначення і формування цілей, починаючи з вищого рівня, а потім поступово опускаючись до найбільш деталізованих цілей та задач.

2) Координоване виконання взаємозалежних дій. Проекти передбачають виконання численних взаємозалежних дій. Деякі проміжні завдання не можуть бути реалізовані, даки не будуть завершені інші завдання; деякі завдання можуть здійснюватися тільки паралельно. Якщо порушується синхронізація виконання різних завдань, весь проект може бути поставлений під загрозу стає очевидним, що проект – це складка динамічна система, що складається із окремих взаємозалежних частин, а тому вимагає особливих підходів до управління.

3) Обмеженість у часі. Проект виконується впродовж визначеного відрізка часу, є чітко виражений початок і кінець. Проект закінчує, коли досягнуті його основні цілі значна частина зусиль при роботі з проектом спрямована саме на забезпечення того, щоби проект був завершений у визначений час. Проект є однократною діяльністю. Проект як система діяльності існує рівно скільки часу, скільки потрібно для одержання кінцевого результату.

4) Неповторність та унікальність. Проект – це діяльність, яка певною мірою неповторна й однократна. Разом із тим, ступінь унікальності може значною мірою відрізняти проекти між собою. Для роботи над проектом створюють диференційовані групи.

Існують різні критерії диференціації груп за: – віком; – статтю; – сферою інтересів; – рівнем розумового розвитку; – індивідуально-психологічними типами мислення, характеру, темпераменту.

Надзвичайно важливо об'єднати студентів для спільної дослідницької діяльності. Навчальна пара (діада) найчастіше використовується викладачами при роботі зі студентами. В.Дьяченко виділив типи навчальних пар: – постійно (замкнутого) складу; – динамічного складу. Робота в парі має великий комунікативний потенціал, оскільки учасником діалогу потрібно щоразу розуміти та поважати думку партнера, навчитися використовувати раціональні ідеї, прислухатися до колеги. Існує багато критеріїв об'єднання студентів у

пари. Деякі педагоги вважають за необхідне включати в навчальну пару сильного та слабого студентів. Але Г.Цукерман вважає, що “слабкому потрібен не стільки “сильний” скільки терплячий та доброзичливий партнер”. Найбільш сильних студентів не слід прикріплювати до “слабеньких” їм потрібний партнер рівної сили.

До потрібних висновків ще на початку минулого століття дійшов відомий психолог Л.Виготський. Вивчаючи проблеми дидактики, він помітив зворотну залежність між коефіцієнтом інтелектуальності (IQ). Виявилось, що при відсутності диференціації (сильні та слабкі навчаються однаково) найбільш слабкий ріст IQ у найбільш інтелектуально обдарованих дітей, хоча в той же час вони залишаються лідерами у колективі за успішністю. Але якщо простежити процес індивідуально засвоєння матеріалу, то виявляється, що найбільш інтенсивний інтелектуальний розвиток у дітей із слабким інтелектом.

Навчальна дискусія є однією з найпопулярніших форм пізнання і потребує: – особливої підготовчої роботи; – доброго знання предмету (теми) обговорення; – уміння керувати ходом дискусії та залучати у процес обговорення неактивних студентів.

У методі проектів дискусія є обов'язковим етапом при вдалому використанні у студентів зникає страх висловлювати “неправильне” припущення, встановлюються довірливі стосунки з викладачем, який постійно спонукає до нестандартного мислення.

Варто дотримуватися певних правил взаємодії під час дискусії, щоб досягнути успіху та результативності: – нестандартним підходом до обговорення проблеми; – провести достатню підготовчу роботу; – організувати відповідну обстановку для дискусії; – наголошувати учасників дискусії на розуміння та прийняття думки іншого, вміння не лише говорити, а й вміння слухати; – використовувати “підтримуючі” прийоми спілкування – доброзичливі інтонації, вміння ставити конструктивні запитання.

Проектне навчання іноді розглядають як одну із форм реалізації проблемного навчання. Дійсно, адже педагог лише ставить задачу, а діяльність із збору інформації, підбір методів дослідження й аналізу отриманих даних здійснюють студенти. У цьому випадку основна робота над проектом здійснюється у позааудиторний час, викладач виступає у ролі консультанта. Головними дидукціями педагога залишаються функції організатора та стимулятора пізнавальної діяльності студентів. Результатом проекту повинна бути презентаційні доробки, що висвітлюють проблему, шляхи її вирішення, статистичні дані та власні висновки на основі аналізу цих даних. Результати повинні мати практичну, геометричну, пізнавальну значність виконання завдань за методом проектів передбачає два результати: зовнішній той, який можна побачити, усвідомлювати, застосовувати на практиці та внутрішній – досвід діяльності який стане безцінним надбанням студента, об'єднували знання, уміння, компетенції і цінності.

Висновки: в ході проведеного дослідження було проаналізовано особливості формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ завдяки проектній діяльності. Було описано механізм реалізації проектної технології, виокремлено основні етапи створення та реалізації проекту, визначено його структуру під час використання студентами медичних училищ в процесі їх природничо-наукової підготовки. Таким чином, використання методу проектів надає можливість викладачу створювати комунікативні ситуації, спонукати студентів до самостійної роботи (індивідуальної, парної, групової), підбирати теми проектів, що максимально цікавлять студентів тощо.

Список використаної літератури

1. Алексійчук О.С., Федорчук В.В. Проектна діяльність студентів у процесі опанування навчальної дисципліни «Шкільний курс світової художньої культури та методика його викладання»: Навч. посібн. Кам'янець-Подільський, 2008. – С.5-10
2. Дьюи Дж. От ребёнка – к миру, от мира – к ребёнку (Сб. статей). – М.: Карапуз, 2009. – 352 с.
3. История педагогики и образования: От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в./ Под ред. А.И.Пискунова. – М., 2001.
4. Дичківська, І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І.М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Астаф'єв О.Г., Астаф'єва М.М. Ващенко Г.Г. // Енциклопедія сучасної України: у 30т. / ред.кол.І.М.Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – К., 2003-2016.
6. Кірик Т. У пошуках нових освітніх парадигм для України XXI століття / Т.Кірик // Вища освіта України. – 2016. – №3. – С.30-36
7. Савченко К.О. Проектна діяльність /Савченко К.О. // Вища освіта України.- 2013. – №4. – С.79-85
8. Сисоєва С.О. Вища освіта України : реалії сучасного розвитку / С.О.Сисоєва, Н.Г.Батечко / Міністерство освіти і науки молоді та спорту України, Київський університет ім.Б.Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України – К.: ВД ЕКМО, 2011 – С.241-251
9. Пехота О.М. Особистісна орієнтована освіта і технології. – К.АСК; 2001. – С.35-44

Стаття надійшла до редакції 17.04.2017 р.
Рецензент: докт. пед. наук, доц.Батечко Н.Г.

Довмантович Наталія
соискатель кафедры теории и истории педагогики
Киевский Университет им.Б.Гринченко, г.Киев, Украина,

ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

В статье рассмотрены основы проектной деятельности и средства ее формирования у студентов медицинских училищ, осуществлен анализ особенностей формирования самообразовательной компетентности благодаря проектной деятельности, описан механизм реализации проектной технологии, выделены основные этапы создания и реализации проекта. Раскрыта суть, типологию, требования к проектам и особенности организации проектной деятельности в процессе освоения естественно-научных дисциплин, определена целесообразность использования в учебно-воспитательном процессе метода проектов как способа достижения дидактической цели.

Ключевые слова: проект, проектная деятельность, самообразовательная компетентность, студент, медицинское училище.

Dovmantovych Nataliya
Postgraduate Student of the Department of Theory and History of Pedagogy
Borys Grinchenko Kyiv Pedagogical University
Kyiv, Ukraine

PROJECT ACTIVITIES AS A MEAN OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE DEVELOPING

The article discusses the basics of project activities and means of it formation for medical students, analyzes the features of formation of self-educational competence through project activities It describes the mechanism of realization of project technology, isolates the main stages of creation and implementation of the project. The essence, typology, requirements for projects are described, especially the organization of project activities during the natural sciences studying. The feasibility of using in the educational process of project method as a way of achieving a didactic purpose is determined. Analysis of teaching practice and theoretical studies allowed us to identify project activities as a form of teacher competence in the mastery of which is the formation of professionally important qualities of professional formation of its core competencies. Thus, the usage of project method enables the teacher to create communicative situations, encourage students to work independently (individual, in pair, in the group), select the projects topics due to their interest or possibilities.

Key words: project, designing, activity, the project activity, creative, self- competence, student, medical college.